

לטעון שהמברך בשם מזלזל בכבוד המקום, שהרי הכתוב אומר [תהלים קיט כו] "עת לעשות לה' הפרו תורתך", ורבי נתן אומר שכך ראוי לדרוש כתוב זה: לפעמים הפרו תורתך [כגון בשאלת שלום בשם, שנראית תקנתם כדבר האסור] משום עת לעשות לה' [כי צורך שאלת שלום לחברו הוא רצון ה', שנאמר בקש שלום ורדפהו]⁽³¹⁾.

גמרא:

שנינו במשנה: הרוואה מקום שנעשו בו נסים לישראל, אומר "ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה":

דנה הגמרא: מנא הני מילי שמברכים על הנס?

אמר רבי יוחנן: דאמר קרא [שמות יח י] "ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה, אשר הציל את העם מתחת יד מצרים"⁽³²⁾.

מדייקת הגמרא מלשון המשנה "שנעשו בו נסים לישראל" כי דוקא אניסא דרבים מברכינן, אבל אניסא דיחיד לא מברכינן, ותמהה על כך: והא הוא גברא דהוה קא אזיל בעבר ימינא [שם מדינה] נפל עליה אריא, אתעביר ליה ניסא ואיתצל מיניה,⁽³³⁾

31. ע"פ רש"י, והיינו כביאורו שהתקנה היתה להתיר לברך בשם, ולא לחוש לזלזול. אך הרמב"ם בפיה"מ ביאר שבעת שהפרו תורתך ועברו על התקנות הנזכרות, יהיה עת לעשות לה' להפרע מהם ולהענישם. והריטב"א [סג א] נקט שתקנו כך כדי ששם השם יהיה שגור בפי העם, ולביאוריהם התקנה היתה חיוב לברך בשם, ולכן כשלא יעשו כן יענשו.

32. רש"י פירש שנידון הגמרא מנין שמברכים על נס, אך אין להוכיח מיתרו שמברכים במקומו, שהרי הוא הגיע אחר שכבר היו במדבר, ולא עמד במקום שארע בו הנס. והריטב"א כתב שיכל לברך כי "הרוואה רבים הניצולים כרואה מקום הנס", והמאירי נקט כי הואיל וראה את משה שעליו נעשו הניסים, ואת ישראל שלצרכם נעשו, חביב היה בעיניו כאילו ראה המקומות, והלבוש [ריח] הוכיח מכך כשיטת האבודרהם שמברכים גם בראיית האדם שנעשה לו הנס. והרא"ה כתב שבראיית האדם מברך אפילו כשאינו אביו או רבו, ועדיפה מראיית המקום, שבו אינו מברך אלא נס של

אביו ורבו, והיינו שיעקר הברכה על ההצלה ולא על הנס, וראה שעה"צ [ריח יז].

והמהרש"א ביאר שלכתם במדבר היה בכלל הצלתם ממצרים, וגם ראה שם את ניסי המן והבאר וענני הכבוד, [והוסיף, שלא הוצרך להזכיר בברכתו שם ומלכות כיון שאמר "אשר הציל את העם" ובכך הזכיר שמלכותו בכל] ובעיון יעקב כתב שכיון שהענין השפיל את כל ההרים, הרי יכל יתרו לראות את מעברות הים מקום חנייתן [ותמוה, שהרי צריך לעמוד במקום הנס ממש, כמבואר בברכי יוסף, ועוד שהרי בסמוך מוכח שאחר שעבר המחנה במישור חזר המקום לקדמותו, וראה הערה 36].

33. בב"י [ריט] הביא בשם אבודרהם שאין מברכים אלא על נס שחורג ממנהג העולם, כגון שנפל עליו אריה, אך לא על הצלה מידי גנבים בלילה וכדו', וכתב שהריב"ש [שלז] נחלק עליו, אך המג"א [ריח יב] נקט שכוונת הריב"ש כי אם הסכנה היתה בדבר שאינו טבע העולם, מברך, אף אם ניצל בדרך טבעית, כגון שהזדמנו שם אנשים, כי אף שלא היה שינוי בטבע, הרי